

Lättläst om hur ekonomijournalisten arbetar och bör arbeta

BOKANMÄLAN

Ekonomijournalistik är – just som det låter – en egen otydligt avgränsad del av journalistiken. En högst relevant fråga är därför vilken del av journalistiken och vilka medier som åsyftas.

Spelplanen för ekonomijournalisten omfattar enligt författarna ”bevakning av företag, finansiella marknader och samhällsekonomi” och medierna utgörs av ”tidningsbranschen, radio, tv och Internet”. Titeln avslöjar att detta är en bok om hur ekonomijournalisten *arbetar* och de situationer denne möter i sitt yrkesutövande. Läsaren serveras konstruktiva förslag på hur journalisten kan, och i viss mån bör, hantera dessa situationer. Bokens naturliga målgrupp utgörs av redan yrkesverksamma journalister och studerande inom journalistik och media.

Ekonomijournalisten sonderar ett ständigt växande arbetsfält. Bevakningen av företag omfattar bl a följande: aktiekursens utveckling; kompensationen av ledande befattningshavare; rapportering av insidertransaktioner; finansiella rapporters överrensstämmande med marknadens förväntningar; företagets ansvarstagande i sociala, etiska och miljörelaterade frågor; företagets lägenhetsaffärer. I bevakningen av finansiella marknader inkluderas allt från valutor, råvaror (som olja, gas, guld, nickel osv), räntebärande instrument till rapportering om aktiemarknaden. Bevakningen av samhällsekonomi omfattar den resterande delen av ekonomisk rapportering.

Ovanstående uppräknings avslöjar att ekonomijournalistens arbetsområde är mycket brett definierat. Inte bara ar-

betsfältet har ökat utan även journalistikens komplexitet i stort, något som författarna betonar. De menar att det ställs allt högre krav på dagens ekonomijournalister och att de numera måste kunna skildra händelser på flera sätt och ur fler perspektiv än tidigare. Den ökade komplexiteten och det utökade arbetsfältet ställer också högre krav på journalisters utbildning inom respektive bevakningsområde. Frågan är om de besitter rätt utbildning om sitt bevakningsområde för att kunna göra ett bra jobb. Det finns all anledning att återkomma till kritiska röster som höjts om detta senare.

Boken börjar med en klar avgränsning i den meningen att man helt utelämnar en beskrivning om ekonomijournalistik som fenomen. Tyngdpunkten läggs i stället på att beskriva hur ekonomijournalister arbetar och bör arbeta. Jag tycker att det är lite synd, i synnerhet mot bakgrund av den omfattande kritik medierna har fått ta emot för hur de rapporterade om aktiemarknaden under uppkomsten av börsbubblan i slutet av nittiotalet och början av det nya millenniet.

En av kritikerna i debatten, Elmbrant (2005), menar att varken ekonomijournalister, politiker eller analytiker lyckades genomskåda bubblan. En konstruktiv självkritik av den bristande objektiviteten från journalister över rapporteringen under bubbelperioden hade därför varit på sin plats. En annan kritiker, Lennart Låftman, styrelseproffs och fd vd för femte AP-fonden, menar att analytiker gör anspråk på att tala om vad aktierna är värda och att medierna bär ett stort ansvar när de okritiskt vidarebefordrade dessa, ofta orimliga, värderingar till konsumenterna (Björnelid 2001). Försvarare av ekonomijournalisternas agerande under bubbelperioden finns emellertid också. En sådan är Björn Wilke (2005) som kollektivt försvarar fackpressen som varandes de enda

Tommy Borglund
och Martin Ahlqvist:
Handbok i ekonomijournalistik: hur journalisten bevakar företag, marknad och samhällsekonomi,
Norstedts Akademiska
Förlag, 2006, 125 sidor,
ISBN 91-7227-473-5.

kritikerna till haussade företag under denna period.

Mot bakgrund av ovanstående hade det inte skadat med en klarläggande djupdykning på detta område. Nu spelar inte avsaknaden av ett sådant avsnitt en avgörande roll eftersom författarna vid upprepade tillfällen betonar vikten av journalistens objektivitet och vaksamhet på olika aktörers intressen. Särskilt upplyftande är uppmaningen att ta det som sägs av analytiker med en ”nypa salt” (s 50). Som vi alla känner till är analytiker sanningsenliga till en varierande grad då de uttalar sig i media. Helt klart är därför att man – oavsett vilken deras avsikt är – bör utgå från att de uttalar sig till fördel för, snarare än emot, sin arbetsgivare. Ett annat positivt exempel är den generella negativa hållning författarna har till aktietips i tryckta media (s 53).

Om vi vänder uppmärksamheten mot bokens strukturella upplägg, ska först sägas att den består av tio kapitel på totalt 125 sidor, vilket får sägas vara i kortaste laget för att utgöra en handbok. De centrala kapitlen behandlar följande ämnen: ”Ekonomijournalistikens utveckling”; ”Hur går det för ett företag?”; ”Att rapportera om aktiemarknaden”; ”Den anställde i förändringarna”; ”Samhällsekonomisk journalistik”; ”Riksbanken och räntan”; ”Privatekonomi som vinkel” samt ”På ekonomiredaktionen”. Flera av kapitlen innehåller intressanta bidrag av bl a etik- och historieforskaren Hans de Geer, chefredaktör Thomas Peterssohn, informationsdirektör Peter Gimbe och Pressombudsmannen Olle Stenholm. Bidragen är korta (en till två sidor) men innehåller likväl insiktsfulla analyser av yrkets utveckling och värdefulla råd till den som vill verka som ekonomijournalist.

Innan jag läste boken funderade jag över vad jag skulle vilja se att en handbok inom ekonomijournalistik diskuterade.

När jag läser boken är det i huvudsak tre områden jag antingen saknade helt, eller hade önskat se mer av. Det första har redan berörts – beskrivningen av ekonomijournalistik som fenomen.

Det andra gäller avsaknaden av en diskussion om kravet på kunskap om ekonomiska teorier hos ekonomijournalister. Till författarnas försvar ska sägas att man redan i bokens inledning (s 13) påpekar att genomgången av ekonomisk teori är begränsad. Men, fränsett ett bra bidrag av Thomas Peterssohn i slutet av kapitel 4, diskuteras inte ekonomiska teorier överhuvudtaget. Jag hade gärna sett ett separat kapitel där detta hade diskuterats mer i detalj. Där hade det också varit på sin plats att presentera en ”börekunnas” checklista för ekonomijournalister. En generell kunskap om ekonomiska teorier borde vara central för att framgångsrikt kunna verka som ekonomijournalist. Boken hade vunnit på att ha sådana avsnitt med eftersom den gör anspråk på att vara en handbok för ekonomijournalistik. Författarna spenderar jämförelsevis stort utrymme åt hur ekonomijournalisten ”vinklar en story”. Det är förståeligt, men kunskap om rådande ekonomiska teorier är ibland en förutsättning för att man ska lyckas med en bra vinkling. Hallvarsson (2002) menar att kunskaperna bland journalisterna kan vara bättre, och tycker att de måste utbildas i de sociologiska och psykologiska krafter som påverkar både dem själva och prisbilden på marknaden.

Det tredje området gäller vilket *ansvar* ekonomijournalisten bör ta för bevakningen av de finansiella marknaderna. Att agera journalist förpliktigar. Vi ser i dag en ökad förskjutning åt bevakning av de stora företagen i media – på de små företagens bekostnad. Detta leder otvivelaktigt till en ökad transparens hos de stora företagen men en minskad transparens hos de små. De stora vinnarna på denna utveckling är institutionella

investerare som är mer intresserade av de stora företagen (på grund av sina placeringstruktioner). Förlorarna torde därför vara de små investerare – tillika majoriteten av prenumeranterna – som är mer intresserade av lite mindre företag. På så vis skulle man kunna säga att ekonomijournalisten gratis agerar analytiker åt institutionella investerare. Ekonomijournalistens bevakningsansvar inbegriper alltså även de mindre företagen.

Därför borde behovet hos ekonomijournalister av att förstå marknadens underliggande mekanismer vara viktigare än att vinkla artiklar. Visst, författarna betonar de enorma resurser de största företagens informationsavdelningar har för att föra ut sina budskap till media. De nämner även de relativt obefintliga resurser som finns hos små företag till samma syfte. Detta till trots hade jag velat se en diskussion om ekonomijournalistens ansvar att bevaka dessa mindre företag.

Oaktat ovanstående ”kritik” ska det ändå sägas att boken är lätt att ta till sig och därför lättläst. På ett överskådligt sätt serveras läsaren en anrättning bestående av sammanfattande punkter av

textens innehåll. Detta bidrar till att göra det enkelt att ta till sig av författarnas breda erfarenhet på området.

Särskilt nyttigt för blivande ekonomijournalister bör de kapitel vara där författarna går igenom hur man använder bokslutet som utgångspunkt för att på ett snabbt sätt bilda sin egen uppfattning om företagets ekonomiska hälsa.

Bokens förtjänster består av en klar och överskådlig presentation av ekonomijournalistens arbete och bör därför också intressera en bredare publik än bara ekonomijournalister och blivande dito.

Erik Lidén

Ekonomie doktor i nationalekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

REFERENSER

Björnelid, R (2001), ”Special: IT-bubblan – Poff!”, *Veckans Affärer*, 17 april 2001.

Elmbrant, B (2005), *Dansen kring guldkalven*, Atlas bokförlag, Stockholm.

Hallvarsson, M (2002), ”Debatt: Glöm inte mediernas roll i börsbubblan”, *Dagens Industri*, 23 november 2002.

Wilke, B (2005), ”Ingen ville lyssna på varningarna”, *Dagens Industri*, 3 april 2005.